

Wederopbouwarchitectuur Delfts Rood

Een belangrijke stijl binnen de wederopbouwarchitectuur is Delfts Rood. In architectuurkringen in Europa ontbrandde in de onwisse jaren dertig een richtingenstrijd tussen behoudenden en vooruitstrevenden. In Nederland kregen de behoudenden geleidelijk kansen doordat veel bouwkundigen en architecten in Delft in deze richting werden opgeleid in de kringen rond ir. M.J. Granpré Molière. Als gezaghebbend docent in Delft en als scherp publicist kreeg Granpré Molière groeiende invloed. De traditionalistische stijl die daarvan het resultaat was, wordt Delftse School genoemd.

Na de oorlog kreeg deze stijl in de optimistische sfeer van de wederopbouw een nieuwe impuls. In deze jaren na een crisis en de oorlog was het geld schaars. De productie van bouwmaterialen moest weer op gang komen, de infrastructuur behoeftte herstel. De behoefte aan woonruimte was groot door de achterstanden die waren opgelopen, waarbij nog kwam dat veel jonge stellen een gezin wilden stichtten en daarbij zelfstandig wilden gaan wonen. Inwoning was in deze jaren gewoon. Er moesten zo snel mogelijk niet al te kostbare woningen worden gesticht. De woningen werden voornamelijk gebouwd van rode Groninger perssteen en de daken kregen oranjerode pannen. Vandaar dat voor dit type huis de aanduiding Delfts Rood, als variant op het alom bekende Delfts Blauw, wordt gebruikt.

In de jaren tussen 1947 en 1952, soms met een uitloop van enkele jaren, werd in Friesland vrijwel uitsluitend in deze traditionalistische stijl gebouwd.

De stijkenmerken zijn: muren van een rode perssteen en daken met een oranjerode pan. De detaillering was bescheiden en ingetogen: één volledige bouwlaag met hoge schildkap, dakramen in de topgevel of als dakkapel in het dakschild, vensters met roedenverdeling, uitmetselingen in de vorm van 'schoudertjes' ter hoogte van de dakgoot en een flinke schoorsteen. Maar vooral ook de groeninvulling heeft veel aandacht gekregen bij het ontwerp: diepe achtertuinen, voortuinen afgebakend met veelal ligusterhagen. Tussen trottoirs en weg dikwijls groenstroken met bomen en bij buurtjes vaak een plantsoen.

De weergave op de kaart is een inventarisatie van de complexen die in het bezit zijn van woningbouwcorporaties. Het gaat daarbij om ongeveer 320 volkshuisvestingsprojecten met in totaal ruim 2200 woningen, 5 % van de totale voorraad aan sociale huurwoningen in Fryslân. In kleine dorpen kwam soms een enkel blokje van twee woningen onder een kap, meestal werden het vier tot zes woningen. In de grotere dorpen konden met tien, twaalf of meer woningen straatjes worden gevormd en in de grote en de hoofdplaatsen van de gemeenten kwamen buurten tot stand. Meestal zijn ze als twee-onder-een-kap woningen gebouwd, maar hier en daar, bijvoorbeeld in Dantumadeel – in Zwaagwesteinde en Damwoude (Murmerwoude), kwamen vrijstaande arbeiderswoningen tot stand. In Winsum zijn in 1948 aan en bij de Winsemsstraat achttien vrijstaande woningen gebouwd die per paar aan de achterzijde verbonden zijn met een lage vleugel met badkamer en berging, een verder in Friesland niet voorkomend type. Ook rijwoningen zijn toegepast, maar uitsluitend in de steden en grotere plaatsen. Etagewoningen zijn alleen in Leeuwarden te vinden.

De voorraad van de corporaties is ongeveer de helft van het totale aantal Delfts Rood woningen in Fryslân.